

למשכנו כשאין ידו של מעריך משגת, והוא נידון בהשג יד, כדכתיב בפרשת ערכין: "[ואם מך הוא מערכך] והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן, [על פי אשר תשיג יד הנודר]"⁽³⁸⁾, ויצא ידי הקדש⁽³⁹⁾, ואפילו העשיר לאחר שאמדוהו ונטל מה שבידו [רש"י ב"מ קיג: ובחומש], ומשאיר לו: **מזון⁽⁴⁰⁾ לשלשים יום וכפות לשנים עשר חודש, ומטה מוצעת כלומר: מטה ומצע שלה** [תוס' ב"מ קיג:], **וסנדליו ותפליו⁽⁴¹⁾**, [ואם אין לו, משיירים לו מעות לקנותם]. ואין נותנים אלא לו, **אבל לא לאשתו⁽⁴²⁾** ובניו. כלומר: אבל אין נותנים משלו, עבור

שיהיה ערך הנכסים שהקדיש, **פלגא⁽³⁷⁾** [חצי] מחובו, אבל אם היה ערך הנכסים פחות מחצי מחובו, אינו גובה מן ההקדש בפדיון של דבר מועט, שכיון שאינו שוה אלא פחות מחצי, ודאי לא על דעת הנכסים האלו הלווהו [תוס'].

מתניתין:

אף על פי שאמר [לעיל כא]. חייבי דמים להקדש עבור ערכין שהעריכו, ממשכנין אותן שהגזבר נכנס לבתיהם ונטל בעל כרחם, מכל מקום נותנין לו, גזבר הבא

לשלשים יום, ולענין כלי מלאכה דייק הגרי"ז מרש"י ועוד ראשונים שמעיקר הדין גם היו משאירים לו כסף לקנות, רק שיש את הטענה שאם עד היום לא היו לו כלים הרי הוא יוכל להסתדר הלאה לשאול כלי מלאכה כמו ששאל עד היום, ולכן רק משאירים לו את הכלים שיש לו אך לא נותנים לו מכספו לקנות כלים חדשים. אך כשאין לו בכלל כלי מלאכה ישאירו לו באמת כסף לקנות. אך הנימוקי יוסף כתב שגם כשאין לו בכלל כלי מלאכה לא משאירים לו כסף לקנות, ואומרים שיוכל להסתדר הלאה על ידי שאלה כמו שהסתדר עד היום.

41. השפת אמת מסתפק אם משאירים לו כסף לקנות גם לולב ושאר מצוות, או שדוקא לתפילין משאירים לו שהם בגדר מלבוש אך לשאר המצוות לא משאירים.

42. ביאר החינוך ומקורו מהרמב"ם [פ"ג מערכין ה"טו] שהחידוש בזה שאף על פי שהוא חייב במזונות אשתו ובניו מכל מקום לא משאירים לו לזה.

37. ביאר הרא"ש בזה שהרי הדין הוא שקרקע אין לה אונאה והיינו משום שאין לה מחיר קצוב, ומכל מקום דעת ר"ת שבכפול מדמיה יש לה אונאה שזה כבר ודאי לא המחיר שלה, ולכן כאן השיעור עד פלגא.

38. השפת אמת מסתפק באדם שאחרי שמסדרים לו את כל צרכיו לא נשאר לו סלע לתת לערך. אך הוא רוצה לתת סלע על חשבון הדברים שמסדרים לו וכשנותן סלע נפטר מהערך, האם יקבלו ממנו את הסלע או, כיון שאין ידו משגת לסלע לא יקבלו ממנו וישאר הכל עליו חוב עד שיעשיר.

39. והגמרא בבבא מציעא [קיג] לומדת מכאן בגזירה שוה שגם בשאר החובות כשגובים מאדם משאירים לו את כל הדברים הנצרכים לו, ואף על פי שבשאר החובות הוא נשאר חייב [ולא כמו בערכין ששיעור חיובו הוא כפי השג ידו], מכל מקום לא גובים ממנו את הדברים שנצרכים לו וישאר עליו חוב עד שיהיה לו לשלם.

40. והיינו משאירים לו כסף כדי לקנות מזונות